

НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ГОВОРІННЮ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ «TOTAL PHYSICAL RESPONSE» НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Актуальність проблеми, що розглядається в цій статті, зумовлена тим, що використання методики Total Physical Response (TPR) в процесі розвитку навичок говоріння на уроках англійської мови в початкових класах є ефективним засобом навчання різних видів мовленнєвої (аудіювання, читання, говоріння, письма) діяльності та формування відповідних мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних) [1].

У психологічній і методичній літературі є статті, присвячених висвітленню проблеми використання TPR у процесі навчання англійської мови молодших школярів. Вперше ця методика була застосована Джеймсом Ешером, професором психології, в університеті Каліфорнії. Методика TPR пов'язана з «теорією слідів» у пам'яті, яку можна пояснити так: чим тісніше та інтенсивніше закріплюються сліди в пам'яті, тим міцнішою буде асоціація, і тим імовірніше вона буде відтворена у пам'яті.

Так, дослідження фізіологів (В. Бехтерев, М. Кольцова) підтверджують зв'язок розвитку рук з розвитком мозку. Кожен палець руки має відповідну зону в корі великих півкуль головного мозку. Розвиток дрібної моторики рук передуює появі артикуляції складів. Завдяки розвитку пальців у мозку формується проекція «схеми людського тіла», а мовленнєві реакції перебувають у прямій залежності від тренуваності пальців [4; 6].

Л. Биркул [2] та С. Гапонова [3] звертають увагу на значення мануальних дій для розвитку уваги, мислення, пам'яті й мовлення дітей дошкільного віку та наводять вправи з використанням методики TPR, а також підкреслюють позитивний вплив TPR на заняттях з англійської мови в початковій школі.

Дж. Дефті [6] обґрунтовує доцільність використання TPR з психологічної точки зору для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, подає приклади роботи з римівками.

Проте у цих роботах приділяється мало уваги використанню TPR як ефективному засобу навчання усіх видів мовленнєвої діяльності та формування відповідних навичок у процесі розвитку говоріння.

Метою статті є висвітлення проблеми використання методики TPR у процесі розвитку навичок говоріння молодших школярів на уроках англійської мови та надання рекомендацій щодо їх практичного застосування.

Total Physical Response – це метод, який включає ігрові моменти та не вимагає значного розумового навантаження, а також зменшує напруження і створює в учнів позитивний настрій, що є стимулом до навчання. Використання методу TPR є ефективним під час аудіювання учнями слів, фраз і текстів, а саме: у процесі контролю розуміння учнями іншомовного мовлення за допомогою виконання дій. Дуже важливим є також навчання говоріння з використанням методики TPR. Виконання фізичних дій у поєднанні з відповідними фразами створює сприятливі умови для розвитку умінь говоріння, забезпечує формування стійких асоціативних зв'язків у пам'яті учнів і збагачує лексичний запас молодших школярів. Вони уважно слухають і реагують індивідуально чи колективно на команди вчителя.

У процесі застосування методу TPR виділяють такі етапи:

– мотивацію діяльності учнів (повідомлення теми монологічного висловлення, пред'явлення різних видів зорової наочності: колажів, ілюстрацій, предметів, лексико-семантичних схем-опор, що розкривають зміст та актуалізують власний досвід учнів);

– проговорювання зразків завдань учителем з виконанням відповідних дій для досягнення розуміння учнями змісту;

– проговорювання зразків завдань учителем із виконанням відповідних дій більш підготовленими учнями, що імітують їх за вчителем;

- проговорювання зразків завдань учителем із залученням усіх учнів до виконання дій під час прослуховування завдань (цей етап включає також проговорювання учнями відповідних зразків, окремих слів або фраз);
- проговорювання зразків завдань найбільш підготовленими учнями із залученням усіх учнів до виконання дій під час прослуховування завдань;
- проговорювання зразків завдань і виконання відповідних дій учнями в мікрогрупах або в парах.

Окрім того молодші школярі мають мати достатньо часу для спостереження і повторення рухів за вчителем, який, у свою чергу, різними способами залучає їх і заохочує до цього. На цьому етапі повторення відбувається в дзеркальному відображенні, без будь-яких виправлень з боку вчителя. Завдання такого типу проводяться з залученням усіх учнів у групі з метою відпрацювання певних лексичних одиниць чи структур. Коли учні запам'ятають відповідні лексичні зразки, вчитель може запропонувати їм придумати свої завдання на основі вивчених та продемонструвати їх у своїх групах чи парах. Учні можуть залучатися вчителем до складання різних загадок відповідно до теми завдання. При цьому відпрацьовується темп англійського мовлення відповідно до темпу висловлення рідною мовою.

На нашу думку під час застосування методу TPR основними мають бути виховна та розвиваючі цілі, щоб виховувати інтерес до вивчення іноземної мови, а також розвивати уяву, творчість, дрібну моторику рук. Навчальною метою є вдосконалення фонетичних навичок, засвоєння лексичних одиниць, граматичних структур, тощо.

Поряд з позитивними моментами даного методу TPR, ми вважаємо, що не слід його використовувати постійно на уроках англійської мови в початковій школі тому, що діти звикають до розваг і потім не сприймають іншу не менш потрібну інформацію.

Нижче подаємо вправи з використанням методу Total Physical Response для оволодіння молодшими школярами мовним матеріалом (фонетичним, граматичним, лексичним), формування у них навичок говоріння на уроках англійської мови.

1. Вправа на спонтанне описування предмету: завдання виконує один учень, клас вносить доповнення, використовуючи при цьому активну лексику уроку.

Зразок: Teacher: Sasha, will you, please, describe the book on your desk in details?

Sasha: Yes, I'll try. This is my book. It is English. It is on my desk. It is blue, red & white, & black. L.Byrkun writes it. It has a rectangular shape. It is «ABC-World». This English book is thin. It is next to my daybook. It is near my hand. It is nice. I like it. We can read the English alphabet. We can learn vowels, consonants. We can draw & colour pictures. We can write letters & words. We can guess puzzles. We can find animals, shapes, things, creatures in the book. I think, it is very interesting. The first page is nice. I like this book.

2. Вправа на відтворення почутого. Що означають звуки? Вправа на пояснення звуків (голосні та приголосні) виконується з опорою на уявлення. Один учень отримує завдання продемонструвати який-небудь один звук або серію звуків. Всі останні мають включити його в будь-яку ситуацію (слово, словосполучення, речення), описати його та пояснити. Цю вправу доцільно використовувати під час повторення звуків. Можна використати різні римівки та їх драматизацію.

3. Вправа на описування характеристик предметів на основі відчуттів через дотик. На столі лежать предмети: ляльки, стопка книг, тонких зошитів, іграшки, олівці, фломастери, накриті полотном. Учень має на дотик визначити, що це за предмети та описати їх. Учень має право вказувати на ті предмети, які він бажає описати. Дана вправа розвиває навички пояснення англійською мовою своїх відчуттів через дотик з використанням вивченої лексики, кількість лексико-граматичних одиниць, використаних учнем, при цьому збільшується. Наприклад:

Учень: It may be a doll. It is big. It is thick. It may be Barbie. The subject may be a pen or a pencil. I may feel the shape. It is short. Next to it there is a rubber. I may feel the shape. It is square. The rubber is thin and small. I think these are books. There are 5 books. Two books are thin and 3 books are thick. There are exercise-books. They are thin.

4. Вправа на активізацію комплексної і загальної уваги.

Друкарська машинка. Групова орфографічна вправа, направлена на розвиток навичок мовленнєвої уваги в процесі виконання фізичної операції. Її можна використати також для розвитку навичок складання і читання англійських лексичних одиниць, для засвоєння чи контролю засвоєння порядку слів у реченні, для запам'ятовування деяких найбільш складних слів та словосполучень. Учні розташовуються у вигляді півкола, кожний отримує написану на картці букву англійського алфавіту. Назначаються учні, «відповідальні» за букви, з яких починаються слова. Учитель перевіряє, чи гарно всі знають букви. Потім він вимовляє речення, наприклад, *It is a red car.* Учні піднімають свої картки з буквами і, шикуючись, «друкують» спочатку слова окремо, а потім речення. Учні можуть підняти картки з буквами та одночасно називати їх. Можна просто називати всі слова по буквам вголос згідно з порядком побудови фрази. Потім учні, «відповідальні» за букви, з яких починаються слова, вимовляють усе речення по словам. В кінці вправи кожний учень повторює всю фразу.

5. Вправа на вираження відношення до предмету

Подобається – не подобається. Вправа на формування різного оціночного емоційного та естетичного відношення до одного і того ж предмету. Вправа формує у учнів іншомовний стереотип вираження цих відношень в ситуації. Наприклад:

Учитель: *Here is a doll. Answer my question, please! Do you like it or not?*

Учень А.: *I don't like this doll. It is very small & fat. But I like a thin & a tall doll.*

Учень Б.: *I like this doll. I like its face and hair. It's very beautiful. It has a smiling face.*

6. Вправа на пояснення рухів, мімічних та пантомімічних дій

Обличчя, що розмовляє. Вправа на описування виразу обличчя людини. Учні мають описати вираз обличчя людини, яке зображене на колажі, фотографії, малюнку, та обґрунтувати свою думку. Ця вправа розвиває у учнів фантазію, логічне мислення, спостережливість. Учитель: *Here is a picture of a boy smiling. He has a natural smile. Can you characterize it?* Учень А.: *The boy is smiling. I think he is happy, because he has a nice gift in his hands.*

Учень Б.: *The boy is smiling. His friend tells him a joke. This boy likes jokes. We can see his funny face.*

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що використання методу Total Physical Response на уроках англійської мови в початковій школі буде ефективним під час виконання таких завдань:

- виконання інструкцій вчителя для перевірки розуміння змісту завдання, самої вправи;
- використання сигнальних карток для контролю розуміння учнями змісту завдання;
- виконання та розфарбовування малюнків відповідно до змісту самого завдання;
- підготовка учнями своїх особистих проєктів (колажів, малюнків) відповідно до поставленого завдання (наприклад, скласти загадку, вірш, ребус);
- контроль розуміння тексту завдання учнями шляхом знаходження в ньому заданих слів і фраз (реакція учнів – підняття рук);
- заповнення таблиць під час слухання повідомлення вчителя чи учнів (така вправа сприяє розвитку в учнів умінь говоріння);
- розміщення малюнків у логічній послідовності під час самостійної роботи з текстом чи після прослуховування повідомлення вчителя з подальшою презентацією – драматизацією учнями монологів чи діалогів згідно з темою завдання.

Отже, питання використання методу TPR на уроках англійської мови в початковій загальноосвітній школі, на нашу думку, потребує подальшого розвитку. Ми плануємо розробити серію вправ з використанням методу TPR для розвитку навичок монологічного мовлення і читання.

Література:

1. Прокопенко О.І. Використання методики «Total Physical Response» під час вивчення римівок молодшими школярами на уроках англійської мови / О.І. Прокопенко, Н.М.Лашук : матеріали науково-методичних семінарів «Сучасні підходи до навчання англійської мови в початковій школі у світлі

загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». – Чернігів, 2006. – С.28-33.

2. Биркун Л.В. Збірник комунікативних завдань для початкової школи / Л.В.Биркун. – К. : Знання, 2002. – 48 с.

3. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за кордоном / С.В.Гапонова // Іноземні мови. – 1998. - №1. – С.24-32.

4. Круківська І.А. Використання пісень у процесі навчання аудіювання / І.А. Круківська // Іноземні мови. – 1998. - №1. – С.22-24.

5. Савіна Л.П. Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення дошкільнят / Л.П.Савіна. –К. : Школа, 2002. – 48 с.

6. Скалкин В.Л. Обучение монологическому высказыванию / В.Л.Скалкин. – К. : «Радянська школа», 1983. – 117 с.

7. Овчарова Р.В. Практическая психология в начальной школе / Р.В.Овчарова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 240 с.

8. Defty Jeff. Creative fingerplays & actionrhymes: an index & guide to use them. USA.: The Oryx Press, 1992.-255с.

Дана стаття розглядає питання навчання молодших школярів говорінню з використанням методики «Загальна фізична відповідь» (ЗФВ) на уроках англійської мови в загальноосвітній школі. В ній розглядається проблема теоретико-прикладного аспекту дослідження методу загальної фізичної відповіді як засобу навчання молодших школярів говорінню та пропонуються зразки вправ з використанням елементів даного методу. Разом з тим вказується наступний напрямок роботи – розробка серії вправ з метою розвитку навичок читання та монологічного мовлення у молодших школярів на уроках англійської мови початкової загальноосвітньої школи.

Ключові слова: загальна фізична відповідь, методологія, метод, навички, говоріння, мовленнєва діяльність, асоціація, мотивація, мікрогрупа, проговорювання.

Данная статья рассматривает вопрос обучения младших школьников говорению с использованием методики «Общий физический ответ» (ОФО) на уроках английского языка общеобразовательной школы. В ней рассматривается проблема теоретико-прикладного аспекта исследования метода общего физического ответа как средства обучения младших школьников говорению и предлагаются образцы упражнений с использованием данного метода. Вместе с тем указывается следующее направление в работе – разработка серии упражнений для развития навыков монологической речи и чтения у младших школьников на уроках английского языка общеобразовательной школы.

Ключевые слова: общий физический ответ, методология, метод, навыки, говорение, речевая деятельность, ассоциация, мотивация, микрогруппа, проговаривание.

This article deals with the problem of teaching the young learners' speaking based on the methodology of the total physical response (TPR) at the English lessons at the junior specialized school. The problem of theoretic & applied aspect in the research of TPR method as the way of training the young learners' speaking is represented in it. A set of exercises with the elements of TPR are given in this article too. The next step should be devoted to the creation of the system of exercises for the development of the junior students' monological speech & reading.

Keywords: total physical response, methodology, method, skills, speaking, speaking activity, association, motivation, microgroup, saying.